

Година XXIV, број 11

ISSN 1451-5415

ГОДИШЊАК

ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

Филозофски факултет у Нишу
2011.

КОВАЧКА ЛЕКСИКА У ЗАПЛАЊУ

У раду је истражена ковачка лексика у заплањском селу Доњи Присјан, општина Власотинце, сврљишко-заплањски говорни тип. Радом је обухваћена лексичко-семантичка и творбено-мотивацијска анализа и дат је речник. Анализирани су називи алата, називи радњи, називи производа од гвожђа и дрвета (пољопривредне алатке, запрежна кола и делови кола).

Кључне речи: ковачки занат, ковачка лексика, кола, точак, јарам, плуг.

I

Савремено доба високе технологије и механизације угрозило је и бацило у заснак занатство и старе занатске струке. Иако је ковачки занат један од најстаријих, сада је готово заборављен. Занимање ковача је замрло, све је мање запрежних кола и примитивног оруђа за обрађивање земље које су израђивали ковачи. Са нестанком ковачког заната и оних ретких који се, још понегде, њиме баве, нестаће и многи специфични називи који се односе на уско-стручне термине овог заната, што је био један од разлога да се одлучимо за прикупљање ове лексике.

Ковачки занат у Заплању неговао се још у време Турака, када су били развијени и остали занати неопходни кућним задругама: мутавцијски, грнчарски, кречарски, ћумурџијски. По тврђењу доктора Драгољуба Симоновића ковачко-коларски занат је у Заплању био добро развијен, те је, по његовим изворима, у периоду од 1930. до 1935. године било четрдесет мајстора колара.¹ Колари су своје производе про-давали у Нишу, Пироту и Лесковцу, у моравским селима и самом Заплању.

Наша истраживања везана су за село Доњи Присјан, које је смештено у Заплањској котлини, у подножју Суве планине. Село се налази на тремеђи Ниша, Лесковца и Пирота, удаљено по око педесет километара од сва три града. Административно, село припада општини Власотинце, и броји око двеста педесет становника. Становништво се искључиво бави земљорадњом и сточарством.

* tanja_nis@live.com

¹ Драгољуб Симоновић, Заплање, Градина – Ниш, Народна књига – Београд, Етнографски институт САНУ Београд, 1982, стр. 226.

У селу смо се срели са занатлијом Радомиром Игњатовићем (1920), ковачем, који се због старости својим занимањем више не бави. Од њега смо сазнали да су се ковачком струком, пре много година, у Доњем Присјану бавили Цигани, али они нису правили кола, већ су само клепали мотике, секире и раонике.

Искористили смо познанство са информатором да забележимо ковачку лексику као сведочанство о једном времену.

До грађе за овај рад дошли смо методом интервјуа. На основу претходно припремљеног упитника, сачињеног од питања везаних за алат и делове кола, прикупили смо лексеме карактеристичне за ову лексичку скупину. Велики број назива сазнали смо у спонтаном разговору са информатором, а у вези са поступцима при изради производа од дрвета и метала.

Грађа је распоређена у неколико семантичких поља: општи називи, називи алата, називи поступака у производњи, називи производа, делови запрежних кола, делови точка, делови јарма, називи разних помоћних предмета за превоз различитих терета, називи поступака у производњи.

При лексичко-семантичкој обради грађе држали смо се одређења и дефиниција датих у *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* и шестотомном *Речнику српскохрватског књижевног језика* Матице српске.

ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА

II

2.1. Занатлија који кује и обрађује железо, гвожђе и поткива коње назива се *кова□ч*.²

2.2. Занатска радионица за ручну или механичку обраду метала именована је лексемом *кова□чница*.³

2.3 Основни материјал за рад ковача је *гво□жђе* (јавља се у ликовима *гво□зђе*, *гво□зје*, *го□зје*) или *желе□зо*.

2.4. Ковач, чија је радња и коларског типа, користи и *др□во*.

III

3. Прво семантичко поље обухвата **алат** којим се ковач служи при обради метала и дрвета.

² Наш информатор се није бавио поткивањем коња и говеда, већ обрадом метала и дрвета. Иако се бавио и ковачким и коларским занатом, у околини га знају као Рашу Ковача□.

³ На радионици нашег информатора некада је стајао натпис Занатско ковачко-коларска радња, а данас се спомиње само као радња или ковачница.

3.1. Тестера за сечење метала назива се *бо̀нсек*.

3.2. *Бормаши́ну* је ручна бушилица за метал, која се састоји се од точка, ручке за обртање и металне бушилице; на постоље машине ставља се гвожђе, а вртењем ручке бушилица се спушта на метал и обликује рупе.

3.3. Двокрака метална алатка за хватање или стезање предмета означена је лексемом *клѐшта*. *Жеље́ знакљѐшта* служе да се њима држи загрејано гвожђе.

3.4. Влажна крпа за квашење загрејаног гвожђа зове се *кваси́ло*.

3.5. Лексемом *колома́з* именује се маст за подмазивање металних окова на точковима и колима.

3.6. За сечење гвожђа користе се *мака́зе* за *зво̀жђе*.

3.7. Ручна алатка за клепање метала је *чеки́ћ*. Велики, тешки чекић назива се *чу́к*.

3.8. Дрвено или метално оруђе којим се удара метал назива се *ма́љ*.

3.9. Лексемом *ме́* именује се направа од коже која служи за распиривање ватре како би гвожђе омекшало.

3.10. Гвожђе се кује на масивном металном подметачу, за који је у употреби лексема *на́ковања*.

3.11. *Натџа́ч* је справа за натезање шине на точак.

3.12. Брусни камен који се окреће око своје осе и служи за оштрење металних предмета зове се *тоци́ло*.

3.13. Алатка за стругање гвожђа је *турпи́ја*.

3.14. *Шва́јс апарат* је апарат за заваривање гвожђа.

3.15. Германизмом *ина́јдез* именује се направа за кружно резање гвожђа.

3.16. Ваљкасти клин који служи за притезање и причвршћивање је *шра́в*. *Шра́вови* могу бити различитих величина. Већи шраф који се углављује у осовину точка назива се *му́тер*.

3.17. Алатка за затезање или одвијање шрафова зове се *кљу́ч*. Ковач се често служи клештима на завртањ која се зову *вра́ниуски кљу́ч*.

3.18. Ручна алатка за стезање или придржавање предмета приликом његове обраде је *сте́га*, а у употреби је и турцизам *ме́нгеле*.

3.19. Челична алатка за дубљење дрвета или гвожђа са оштрим сечивом на врху назива се *длето́*.

3.20. Лексемом *кесе́р* именује се ручна алатка за тесање, са сечивом на једној, а дужим ушицама на другој страни.

3.21. Справа за утврђивање водоравности, односно за равнање дрвених површина зове се *либе́ла*.

3.22. Ручни струг за равнање дрвених површина је *ренде*□.

3.23. Лексемом *сврдро*□ именује се ручна направа којом се кружним покретима издубљује дрво.

IV

4. Друго семантичко поље тиче се **назива за радње**, односно процесе у производњи.

4.1. Ковач ударима чекића обрађује усијано гвожђе дајући му одређени облик, односно *кове*⁴.

4.1.2. Ковач *закову*□*је* или *прикову*□*је* метал тако што га клинцима или каквим другим средствима утврђује, учвршћује, прибија.

4.1.3. Глагол *окову*□*је* именује радњу учвршћивања и ојачавања металном везом, металним оквиром, оковом разне предмете и направе (обично дрвене).

4.2. Глагол *бу*□*ши* означава прављење рупе, односно пробијање метала или дрвета.

4.3. Радња спајања метала помоћу пламена означена је глаголом *ва*□*ри*.

4.4. Глаголском лексемом *завару*□*је* означена је радња спајања усијаних метала, тј. делова предмета.

4.5. Глаголом *де*□*ље/деља*□ именује се радња обраде дрвета тако што се одсецајући или резуцајући дрвету даје одређени облик.

4.6. Како би загрејао гвожђе, ковач распирује ватру тако што *ду*□*а* у мехове.

4.7. На ватри коју ствара помоћу мехова ковач на високим температурама *за*□*грева*, односно *жа*□*ри* гвожђе.

4.8. Глаголом *ка*□*ли* означава се процес загревања гвожђа до високе температуре, а потом наглог хлађења како би гвожђе добило на тврдоћи, чврстоћи и трајности.

4.9. Глаголом *калаи*□*ше* означава се процес превлачења, односно облагања гвожђа калајем.

4.10. Радња исправљања оштрице чега или откивања косе означена је глаголском лексемом *кле*□*па*.

4.11. Помоћу натегача ковач *нате*□*за* гвоздени обруч, тј. шину на точак.

4.12. Глагол *о*□*стри* означава радњу оштрења гвоздених и дрвених предмета.

---

⁴ Због непостојања инфинитива у говору Доњег Присјана користимо 3. л. јд. презента. В. Ј. Марковић, Говор Запања, СДЗб, XLVII, 2000; Тања Милосављевић, Говор села Присјана (Горњег и Доњег), СДЗб, LVI, 2009.

- 4.13. Гвоздене предмете ковач *подмазу*□ је специјалном машћу за метал.
- 4.14. Дрвене површине равнају се тако што ковач ручним стругом *ренд*и□ *ше* дрво.
- 4.14. Глаголом *струже*□ означена је радња равнања металних или дрвених површина.
- 4.15. Оштрим алатом ковач *сече*□ гвозђе или дрво како би га обликовао.
- 4.17. Заваривање гвозђа помоћу специјалног апарата за варење именује се лексемом *шва*□ *јсује* (гвозђе).

V

5. У треће лексичко поље укључени су **називи производа**, и то пољопривредних алатки и запрежних кола.

5.1. *Ашо*□ *в* је назив за гвоздено оруђе (тругластог или четвороугластог облика) насађено на дрвену дршку, које служи за за риљање и копање земље.

5.2. Турцизмом *буда*□ *к* означена је алатка за копање земље, ископавање корења, камења и сл., која на држаљи има или само гвоздени шиљак или мотичицу.

5.3. *Вила*□ је назив за гвоздено или дрвено оруђе са шиљатим краковима којим се сакупља сено, слама и сл.

5.4. Гвоздена алатка са једним делом зубаца за купљење сена, сламе и сл. означена је лексемом *грабу*□ *ља*.

5.5. Лексемом *копа*□ *чка* именована је направа за окопавање кукуруза, која се састоји се од четири мотике: предње мале, средње и две задње тругластог облика. Напред се налази точак – *обрта*□ *ч*. Метална осовина копачке повезана је за јарам и вуку је говеда.

5.6. Пољопривредна алатка са дугим лучно повијеним сечивом причвршћеним на дугачкој држаљи која служи за кошење, као и само сечиво, назива се *коса*□.

5.7. Лексемом *лопа*□ *та* означава алатку са дугом облом држаљом и доњим проширеним плоснатим делом од метала, која служи за пресицање, пребацивање земље, песка, угља и др.

5.8. Метална алатка са дрвеном дршком која служи за копање земље назива се *мати*□ *ка*. Деминутивним обликом *мати*□ *чица* именује се мала мотика која служи за окопавање баште.

5.9. Ручна алатка за сечење дрва која се састоји од дрвене држаље и металног резача назива се *секи*□ *ра*.

5.10. Пољопривредна метална алатка којом се жање жито и друге житарице и траве, полукружног облика са дрвеном кратком дршком зове се *срп*.

5.11. Дрвена направа окована гвожђем коју вуку говеда и која служи за сејање именована је лексемом *сејалица*.

5.11.1. Двочланом лексемом *дрвено сапндуче* означена је дрвена кутија у којој се налази семе.

5.11.2. Испод дрвеног сандучета налази се покретни део помоћу којег се избацује семе именован лексемом *клизач*.

5.11.3. Сејалица је са јармом повезана дужим дрветом које се назива *руда*.

5.11.4. Сејалица са задње стране има један *дрвени точак*, са предње мањи *метални точак*.

5.12. Сложена направа за орање земље коју вуку говеда назива се *плуг*. Плуг се састоји од више делова.

5.12.1. Носач плуга који може бити и дрвени и метални, назива се *гребен*.

5.12.2. Лексемом *ралник* именован је гвоздени део плуга којим се оре земља. Плуг има два раоника, леви и десни.

5.12.3. Део који држи два раоника назива се *даска*. Раоници су са даском спојени шрафовима.

5.12.4. Део плуга који омогућава окретање раоника именован је лексемом *виљушка*.

5.12.5. За направу којом орач управља плугом у употреби је лексема *ручице*.

5.12.6. Лексема *отирач* користи се за именовање точка који води плуг и одређује ширину бразде.

5.12.7. Метални клин са заврнутим крајем о који се качи ланац који спаја плуг и јарам назива се *кука*.

5.13. Као општи назив за средство на точковима за превоз људи и робе јавља се лексема *кола*.⁵

5.13.1. Кола са запрегом називају се *запрежна кола*.

5.13.1.1. С обзиром на то да запрегу чине говеда ова кола називају се и *говећа кола*.

5.13.1.2. За запрежна кола са два точка у употреби је лексема *двоколице*.

⁵ Основна делатност нашег информатора је израда запрежних кола, и то она која вуку говеда – тако да се велики део прикупљеног лексичког фонда односи на кола и делове кола. Називи воловска и коњска кола овде нису у употреби.

5.13.1.3. Предњи део кола којим се допрема мањи терет означен је лексемама *криву*□*ље* или *коше*□*рка*.

5.13.1.4. Лексемом *кару*□*це* означавају се кола са коњском запрегом, која су се раније користила за превоз људи.

5.13.1.5. Додатак за прва кола који служи за превоз, тј. за вучу дрва назива се *влаче*□*г*.

5.13.1.6. На прва кола, као додатак, ставља се *колесни*□*к*, који служи за превоз цакова.

5.13.2. Комплетни предњи део кола означен је сложенем лексемом *пр*□*ва ко*□*ла*.

5.13.3. За означавање задњег трапа користи се, такође, сложена лексема *са*□*дња ко*□*ла*.

5.13.4. За рашљасте делове у првим и задњим колима јављају се називи *пре*□*дњи* и *иса*□*дњикра*□*к*. За овај део постоји и лексема *свраку*□*ље*, али се она ређе употребљава.

5.13.5. Гвоздени предмети којима се спајају дрвени делови трапа означени су термином *о*□*ков*.

5.13.6. Главни део кола, у облику дуже мотке која спаја прва и задња кола, назива се *срчани*□*ца*.

5.13.7. Део предњих кола за спајање са јармом је *руда*□.

5.13.8. Клин који спаја срчаницу за прва кола назива се *грудни*□*к*.

5.13.9. На руди, испред грудника, налази се метални део на који се ставља јарам који је означен лексемом *клапу*□*ша*.

5.13.10. Гвоздено постоље које држи клапушу назива се *стоје*□*чка*.

5.13.11. За дрвени део на првим колима, помоћу којег се кола лакше окрећу и који напред држи патос, налазимо две лексеме: *о*□*бртањ* или *о*□*бртак*, мотивисане радњом окретања, тј. обртања кола.

5.13.12. Метални оков на бочним странама обртња зове се *цу*□*г*, с тим што се овај назив чешће јавља у облику множине: *цу*□*гови*.

5.13.13. Задњи носач патоса, односно дрво које држи осовину и налази се изнад ашлука, означен је лексемом *ја*□*стук*, или његовим деминутивним обликом *ја*□*стуче*.

5.13.14. Дужи гвоздени део на коме стоје точкови зове се *осови*□*на*.

5.13.15. Оков са горње стране осовине назива се *ша*□*јбна*.

5.13.16. Оков са доње стране осовине назива се *бле*□*ј*.

5.13.17. Дрвени део који држи задња кола и усмерава њихову покретљивост назива се *чеврме*□. Састоји од дрвеног постоља, на средини којег се налази клин који држи осовину задњих кола, и два ступца са стране који држе терет.

5.13.18. Дрвени део над осовином означен је лексемом *ашлу*□к.

5.13.19. Дуже дрво преко крака и руде назива се *по*□*дложак*.

5.13.20. Заремење које помаже при вучи кола користи се лексемом *палду*□м.

5.13.21. На задњем делу кола налази се дрвени део који се назива *опле*□н. Оплен је окован гвожђем, а на бочним странама су цугови.

5.13.22. На оплену се налазе две гвоздене алке које служе за везивање ужади, за које је у употреби назив *белчу*□г.

5.13.23. На првим и задњим колима, тј. на обртњу и оплену, налазе се удубљења у која се стављају *ступци*□, а то су дрвени делови на које се наслањају бочне стране кола.

5.13.24. Дугачак шраф на срчаници који држи срчаницу за задња кола назван је *кли*□н или *за*□*вртањ*.

5.13.25. Направа, уређај, механизам који кочи, зауставља, спречава кретање кола именована је лексемом *ко*□*чнице*.

5.13.25.1. *Осови*□на је основа кочионог система, која је у правцу задњих точкова заштићена гумом, а за задњи крак кола везује се металном шипком.

5.13.25.2. На крају осовине налази се *винкла* која окретањем у десно кочи задња кола.

5.13.25.3. Винкла садржи *на*□*вој*, односно *лоз*.

5.13.25.4. Посебан предмет за кочење точкова је *пану*□*чица*, која је за точак причвршћена шрафовима.

5.13.26. Општи назив за округли предмет који омогућава кретање кола је *то*□*чак*.

5.13.26.1. Гвоздени обруч на точку означава се лексемом *ши*□на.

5.13.26.2. Дрвени делови испод шине точка називају се *на*□*плати*.

5.13.26.3. За означавање ексера којим је прикива шина на точку користе се три лексеме: *јексе*□р, *кли*□н, *ни*□*тна*.

5.13.26.4. Део којим се спајају наплати зове се *мождани*□к.

5.13.26.5. Дрвене шипке између наплата и главе точка називају се *шпи*□*це*.

5.13.26.5.1. Део шпице који улази у наплат је најтањи и зове се *па*□*рожак*,

5.13.26.5.2. Средишњи део шпице је дебљи и означен је лексемом *пала* □ *ц*.

5.13.26.6. За средишњи део точка у употреби су лексеме: *глави* □ *на*, *главња* □ *ча* и *осови* □ *на*. Најфреквентнији је назив *глави* □ *на*.

5.13.26.7. Гвоздена цев у глави точка помоћу које се осовина окреће назива се *тула* □ *ц*.

5.13.26.8. Са спољашње стране металног дела главе точка налази се шраф, који причвршћује тулац, а означава се лексемом *му* □ *тер*.

5.13.26.9. Целокупни оков за точак означен је називом *гри* □ *вна*.

5.13.27. Странице кола сачињене од дасака називају се *кана* □ *те* и служе за превоз кукуруза, траве, ђубрива.

5.13.27.1. Подлога за канате означава се лексемом *душа* □ *ме* □.

5.13.27.2. Ограда за канате са предње и задње стране кола зове се *калка* □ *н*.

5.13.27.3. Лексемом *ку* □ *ке* означени су метални полукружни шиљци на канати за које могу да се прикаче додаци за кола.

5.13.28. Други тип бочних страница на запрежним колима су *ло* □ *јтре* или *ро* □ *жнице*. Чешће се употребљава назив *ро* □ *жнице*.

5.13.28.1. Рожнице се састоје од два водоравна дрвета, горњег и доњег. Доње дрво се назива *по* □ *дложно др* □ *во*.

5.13.28.2. Водоравна дрва су испреграђена усправним дрвеним пречкама, зашиљеним при врху, за које постоје три назива: *па* □ *рошци*, *сту* □ *нци* и *шиљци* □.

5.13.28.3. На предњем и задњем делу рожница налазе се *разатиња* □ *чи*, који растежу рожнице и учвршћују их за кола.

5.13.29. Лексемом *јара* □ *м* именује се дрвена направа у коју се прежу говеда кад нешто вуку.

5.13.29.1. За горњи део јарма који се налази говедима на врату у употреби је лексема *вратни* □ *к*.

5.13.29.2. За доњи део јарма који се налази испод врата говеда забележили смо израз *до* □ *ња поли* □ *ца*.

5.13.29.3. Део са спољне стране назива се *па* □ *лица*.

5.13.29.4. Део са унутрашње стране јарма је *ремења* □ *ча*.

5.13.29.5. Руду на јарму држи *кли* □ *н* који на врху има *за* □ *врњ*, којим се клин причвршћује за руду.

ТВОРБЕНО-МОТИВАЦИЈСКА АНАЛИЗА

VI

6. Лексика која чини основу овога рада може се разврстати на два творбена модела: двочлани творбени модел (придев + именица) и једночлани творбени модел (сложенице и изведенице).

6.1. Забележили смо самоседам двочланих лексема: *пр□вако□ла, са□дњако□ла, пре□дњикра□к, са□дњикра□к, до□њаполи□ца* (делови кола); *же□ље□знак□ље□шта, вра□н-цуски кљу□ч* (алат).

6.2. У творбеном погледу несразмерно је већи број једночланих лексема.

6.2.1. Сложених једночланих лексема је мало, што потврђују неколики примери: *белчу□г, за□врњ, колома□з, на□ковањ, по□дложак*.

6.2.2. Ковачка лексика обилује изведеницама, што доказује велики број изведених једночланих лексема којима се именују делови кола. Богатство изведеница огледа се у њиховим основама врло специфичне мотивације на које се додају различити суфикси (нпр.: *главња□ча, ремења□ча, глави□на, мати□чица, рални□ца, ро□жница, свраку□ља, се□јалица, срчани□ца, вратни□к, грудни□к, мождани□к*).

6.3. Занимљиво је размотрити мотивационе основе за сложенице и изведенице у оквиру ковачке лексике. Као мотив номинације, у највећем броју случајева, послужила је анатомска лексика. Осим тога, називи су мотивисани и радњом, положајем, наменом коју има одређени производ, односно део кола има.

Овде ћемо се задржати на примерима који потврђују фреквентност анатомске лексике као мотивационе основе.

Вратни□к, назив за горњи део јарма који се налази говеду на врату, те се семантичка мотивација заснива на анатомској лексици (врат).

Глави□на, главња□ча, средишњи део точка, мотивација се заснива на анатомском детаљу који се сматра најзначајнијим делом тела (глава); наведени део точка има централни значај око кога се групишу мањи делови.

Грудни□к, део на предњем трапу кола који их спаја са срчаницом; назив је мотивисан анатомском лексиком (груди), с обзиром на положај који овај део кола заузима (предња страна).

Мождани□к, део којим се спајају наплати на точку; значењски се ова лексема везује са појмовима мозак, мождани.

Ремења□ча, део са унутрашње стране јарма, налази се говеду поред рамена, па се семантичка мотивација заснива на тој чињеници, са фонетском променом (рамена—ремењача).

Ро□жнице, назив бочне стране кола, мотивисан изгледом усправних стубаца који су зашиљени при врху и подсећају на рогове.

Срчани□ца, назив за средишњи део кола у облику дуже мотке која спаја предњи и задњи трап мотивисан је, с обзиром на његов значај у конструкцији кола, лексемом срце.

6.3. Ковачка лексика се састоји углавном од лексема прасловенског и словенског порекла: *бу□иш, ви□ла, влаче□г, зво□жђе, грабу□ља, гре□бен, гри□вна, де□ље, дле□то, желе□зо, јара□м, ка□ли, клату□ша, кле□па, кли□н, кове□, кова□ч, кова□чница, коса□, ку□ка, лопа□та, мати□ка, на□ковања, на□плат, о□бртак, на□рожак, плу□г, по□дложак, ра□лник, ро□жнице, свраку□ље, свр□дло, секи□ра, тоци□ло, ту□лац, чу□к*.

6.4. Лексемама страног порекла именују се алат и апарати који су у домаћу средину ушли из других средина или су, у новије време, увезени из иностранства, а најчешће су то германизми, ређе мађаризми: *ашо□в, бле□ј, бормаши□на, ви□нка, бо□нсек, либе□лало□јтре, кару□це, кесе□рму□тер, ни□тна, цу□г, ша□јбна, шва□јс апара□т, шна□јдез*. Лексеме турског порекла којима се именује алат су: *буда□к, ексе□р, ма□љ, ме□нгеле, турти□ја, чеки□ћ*.

6.5. Приметили смо да се у оквиру лексике којом се именују делови запрежних кола јавља одређени број турцизама: *ашлу□к, душаме□, јасту□к, калка□н, кана□те, палду□м, чеврме□, чиви□ја*.

VII

Лексичко-семантичка и творбено-мотивацијска анализа показује да ковачки занат има свој специфични фонд речи, који, иако у изумирању, заслужује да буде забележен.

Ковачка лексика чува архаичност овог заната, а с обзиром на то да је грађа прикупљена у малом заплањском селу, чува и своју дијалекатску обојеност.

Ако упоредимо напред изнете чињенице са војвођанском коларском терминологијом можемо закључити да има доста тога заједничког у лексичком фонду ова два блиска заната без обзира на теренску удаљеност, нарочито у вези са деловима запрежних кола.⁶ С друге стране, пак, примећујемо да војвођанску коларску терминологију одликује велики број германизма и мађаризма, док наше истраживање показује дијалекатске особености испитиване лексике. Чак су и позајмљенице фонетски модификоване и прилагођене локалном изговору.

Речник

ашлу□к м дрвени део кола непосредно изнад основе. – *Ашлу□к* јенадосови□ну. *ашо□в* м гвоздено оруђе (троугластог или четвороугластог облика), насађено на дршку, које служи за риљање, копање. – *Сашо□ври□љамо, клепа□л сам и ашо□ви*.

белчу□г м гвоздена алка кроз коју се провлачи ужад. – *Наопле□ни□ма белчу□г, гвозде□на а□лка куде провла□чимо коно□пци*.

⁶ Гордана Вуковић, Жарко Бошњаковић, Љиљана Недељков, *Војвођанска коларска терминологија*, Филозофски факултет, Нови Сад, 1984, стр. 1–253.

бле□јмгвездениоковсадоњестранеосовине.—О□ковисподосови□нусезове□
бле□ј.

бо□нсек м тестера за метал.—Бо□нсек је тесте□ра за сече□ње гво□жђе.
бормаши□нажручнабушилицазаметал.—Бормаши□наи□мато□чак,ру□чкуза
обрта□њеимета□лнубу□шилицу,напо□стољесеста□вљагво□ђже,пакад
врти□м ру□чку бу□шилица се спу□шта на гво□жђе и пра□ви ру□пе.
буда□к м алатка за копање, која на држаљи има или само гвоздени шиљак или
шиљак и моточицу.—Клепа□л сам буда□ци.

бу□ши несвр прави рупу, пробија.—С бормаши□ну бу□шим гво□жђе.
ва□ри несвр загревати металне делове у ватри или на који други начин па их
загрејане спајати.—Гво□жђе ва□рим са шва□јс апара□т.

вила□ ж дрвено или гвоздено оруђе (са два или више парожака, кракова) за
радокосена, сламеидр.—Праји□лсамви□ле,идр□венезасабира□њесе□нои
гвозде□не за ђу□бре.

виљу□шкаждеоплугакојиомогућаваокретањераоника.—Виљу□шкапокре□ће
рални□к.

ви□нкла ж део кочионог система који се налази на задњем крају осовине и
окретањемудеснокочизадњакола.—Кадсеви□нклаобр□тауде□сно,за□д-
ња ко□ла се ко□че.

влаче□г м додатак за прва кола, који служи за вучење тежих предмета, обично
дрва.—Влаче□г слу□жи за вуче□ње др□ва.

вра□ниуски кљу□ч м алатка за затезање и одвијање завртња, за регулисање
затегнутости делова каквог сложенијег предмета.—Вра□ниуски кљу□ч је
спе□цијалан кљу□ч за затеза□ње.

вратни□к м горњи део јарма који се ставља говедима на врат кад се упрегну
уплугиликола.—Де□окоји□нале□ганавра□ткадупре□гнемогове□даујара□м
зове се вратни□к.

гво□жђе с тврд метал сиве боје од кога се израђују многи предмети.—Праји□л
самра□знеала□тке од гво□жђе, од гво□жђе се сва□шта мож напра□ји.
глави□нажсредишњи део точка.—Глави□насепра□јиодбресто□водр□во,иу□пља
јеиш□мадвана□есру□пеукоје□ула□зеиш□це.Сунутра□ишњустрану□глави□на
је обло□жена с гво□жђе.

главња□ча ж в. глави□на.—Глави□ну зове□мо јо□ш и главња□ча.
гове□ђако□ласмнзапрежновозилокојевукуговеда.—Кодна□ссугове□ђако□ла,
не□мамо воло□ви.

го□зје с в. гвожђе.—Неје□ла□ко да се обрађу□је го□зје.

грабу□ља ж дрвена или гвоздена алатка са једним редом зубаца, за скупљање
сена, сламе и сл.—Шта сам изнапраји□л грабу□ље за згриба□ње се□но.
гре□бенмдрвениилиметалниносачплуга.—Гре□бенјеноса□ч,мо□жедабу□де
и др□вени и мета□лни.

гри□вна ж оков у облику обруча који се ставља око точка.—Целоку□пни о□ков
за то□чак је гри□вна.

гру□дникмклинкојиспајасрчаницуипрвакола.—Срчани□цаи□манапре□да□лку

с коју је повећана за грудник.
 даска је деопруга ко држи два ралника, за који је спојена са по два шрава.
 двоколице жмн запрежна кола на два точка. – Двоколице су на два точка.
 деље несвр обрађује дрво одсецајући делове спољашњег слоја; израђује (неки предмет) таквим начином обраде. – Дрво протреба да се деље.
 лето счелична алатка за сечење и равнање дрвета. – Дрво деље м сас лето.
 доња полица ждоње део јарма, који се налази говедима испод врата. – Јарам и ма и доњу полицу, она дојде на говеда испод врата.
 дрво с сировина за обраду и производњу разних предмета. – За за прежна кола на јбоље је бресто во, а за јарам куно во дрво.
 дуа несвр распирује ватру на којој се загрева гвожђе дувањем у мехове. – Ковач дуа меови и гази с ногу да се распири ва тра.
 душаме с подница у запрежним колима. – Душаме је по длога за кана те.
 жапри несвр загрева гвожђе на високим температурама. – Ковач жапри гвожђе на огњиште, на ва тру. За жаре не се користи дрвениу гаљ, који се прати од буково и шљивово дрво.
 железо с в. гвожђе. – Обрађува л сам железо.
 завару је несвр спаја делове метала помоћу јаког загревања, топљења њиховог спољашњег слоја. – Завару јем гвожђе с апарат за швајсување.
 заврњ мврх клина којим се причвршћује јарам заруду. – Ру ду за јарам држи клин који на врху и ма за врњ, с који се клин причвршћује за ру ду.
 завртањ м спојни клин на запрежним колима, спаја срчаницу и задња кола. – Срчаницу за са дња кола држи дугачак шрав, за вртањ.
 загре ванесвр чини гвожђе мекшим на високој температури. – Гвожђе прво мо ра да се загре је да би се обликова ло.
 закову је несвр клином или нечим сличним прикуцава један предмет уз друге, окива, прикива клин. – Клин мо ра до бро да се закове.
 за прежна кола с мн в. кола. – На јвише сам праји л за прежна кола. са дња кола с мн задњи трап, задњи део запрежних кола. – Ово јно за ди, са дњи де о су са дња кола.
 са дњи кра к м рашласти део у задњем трапу кола. – Ра шље у са дњи де о зове мо са дњи кра к.
 јарам м дрвена направа у виду рама за упрезање говеда у плуг или у кола. – Јарам се прати од куно во дрво и слу жи за кошкање кра ве.
 ја стук м дрвени део изнад шлука, који држи осовину кола. – Са дњи носач је ја стук.
 ја стуче св. ја стук. – Ја стук зове мо и ја стуче, на ње галежи на тос. јексе р м мањи гвоздени клин, најчешће шиљат при врху и са главицом на другом крају, који служи за састављање или утврђивање предмета. – Лек се при кори стим ра зне вр сте, ра зне величине.
 калаи ше свр и несвр облаже/обложи, превлачи/превуче калајем. – Гвожђе мо ра да се калаи ше да не порђаве је.

ка□ли несвр повећава тврдоћу и чврстину гвожђа загревањем до високе температуреинаглимхлађењемуводи. – Гво□жђесека□лиула□днуво□дудабилело□чвр□сто, твр□до, да се по□сле не витопе□ри.

калка□н м дашчана преграда са предње и задње стране кола. – О□града за кана□те напре□д и наза□д је калка□н.

кана□те ж мн бочне стране на запрежним колима. – Кана□те су стра□не на ко□лаодда□ске,ући□дотеру□јемокуку□руз,тра□ву,ћу□бре,шћи□ве,песа□к. кару□цежмнзапрежнаколаначетириточка. – Кару□цесуко□лаукојасемо□ж и љу□ди во□зе.

кваси□ло с мокра платнена крпа којом се кваси гвожђе. – Кваси□ло је кр□па с коју се мо□кри гво□жђе.

кесе□р м врста дрводељског ручног алата за тесање, са сечивом на једној, а дужим ушицама на другој страни, којим се удара као мотиком. – Кесе□р је ала□тка за ваде□ње јексе□ри и деља□ње др□во.

клапу□ша ж метални додатак на врху руде који омогућава да се помоћу клина причврстирудазајарам. – Мета□лниде□онапре□днару□дунакојисеста□ља јара□м зове□ се клапу□ша.

кле□па несвр кујући оштри (мотику, секиру и сл). – Клепа□л сам мати□ке, буда□ци, ашо□ви.

клиза□ч м покретни дрвени део сејалице помоћу којег се избацује семе. – Клиза□ч избацу□је се□ме.

кли□н м дрвен или метални штапић који се провлачи кроз подешене рупе ради и учвршћивања делова неког сложеног предмета; ексер којим се прикива шинанаточку. – Ру□дунајара□мдржи□кли□н. – Јексе□рскоји□сеприкову□је ши□на на то□чак зове□ се кли□н.

кље□шта с мн двокрака метална алатка за хватање или стезање различитих предмета. – Загре□јано гво□жђе се држи□ са жеље□зна кље□шта.

кова□ч м занатлија који кује и обрађује гвожђе или друге метале. – У До□њи Присја□ннеје□би□лкова□чима□лјекова□чусу□седносело□,одње□самја□учи□л занат, па по□сле сам иша□л у шко□лу занатцу.

кова□чкара□дњажковачкарадионица. – Отвори□лсамкова□чкура□дњуусело□и ше□грта сам има□л.

кова□чкизана□т м израда предметаковањем, бављењековањемкао занимање. – Поче□л сам да се ба□вим с кова□чки занат још ко ђа□к.

кова□чница ж просторија у којој се кује метал, ковачка занатска радионица. – Го□ре у кова□чницу ми стоји□ са□в ала□т.

кове□ несвр ударцима чекића или сличног предмета даје одређени облик металу; израђује таквим радом различите предмете; бави се ковачким занатом. – Кова□чкове□позагре□јануши□нудоклеши□нанеле□гненато□чак. ко□ла с мн запрежно возило на четири или на два точка. – По□це□ла ко□ла сам праи□л.

колесни□к м двоколица, додатак првим колима који служи за превоз цакова. – Колесни□к се ста□вља на пр□ва ко□ла, на ње□га прево□зимо □а□кови.

- колома□з м маст за подмазивање осовина на точковима. – Колома□з је ма□з за подмазува□ње гво□жђе.
- копа□чка ж направа за окопавање кукуруза. – Копа□чка се састо□ји од четири мати□ке, пре□дња је мале□чка, сре□дња и две□троу□глас теса□дње, напре□дсе нала□зи то□чак.
- коса□ж пољопривредна алатка са дугим лучно повијеним сечивом причвршћеним на дугачкој држаљи која служи за кошење. – Остри□л сам ко□се за косе□ње.
- ко□чнице ж мн направа, механизам који кочи, зауставља кретање кола. – Ко□чнице су поста□вљене на са□дња ко□ла.
- коше□рка ж предњи део запрежних кола за допремање ђакова. – Натова□римо ђа□кови на коше□рку, па а□јт, те□рај.
- криву□љке ж мн део запрежних кола који иде само са предњим трапом, за довожење мањег терета, в. кошерка. – Криву□љке и□ду на пр□ва ко□ла.
- ку□ка ж метални клин са заврнутим крајем о који се нешто качи. – На калка□н поза□ди и□ма ку□ке за које се мо□ж прика□чи још нешто□.
- либе□ла ж алатка за равнање дрвених површина. – Либе□ла слуги□ж да се др□во ле□по пора□вна.
- ло□з м в. навој. – Ви□нкла и□ма на□вој, ло□з и ко□чи ко□ла.
- ло□јтре ж бочне оgrade на теретним запрежним колима у облику лествица. – Ми□ги ре□тко ви□камо ло□јтре, зове□мо ги ро□жнице.
- лопа□та ж алатка, оруђе са дугим, облим држаљем и и доњим проширеним плоснатим делом од метала или дрвета, које служи за пребацивање песка, земље и других растреситих материјала. – Илопа□те сам клепа□л.
- мака□зе за гво□жђе ж мн метална алатка за држање гвожђа са две укрштене оштрице спојене осовином и постављене једна насупрот другој, са дршком подешеном за увлачење прстију. – Ужа□рено гво□жђе кова□ч држи□с мака□зе за гво□жђе.
- ма□љ м дрвено или метално оруђе, велики тешки чекић. – Ма□љ је че□кић од две□или не□т ки□ла за ру□чну у□потребу.
- мати□ка ж земљорадничко железно оруђе за копање. – Мати□ке сам клепа□л.
- мати□чица ж дем. од матика. – Мати□чице сам праи□ла за копува□ње напри□ку.
- ме□м. мн. ме□овина направа од које зараспиривање ватре. – Ме□ови су на пра□ени од др□вои од ко□жу. Поста□весена ме□тар од ва□труу□вис. Од ме□ови до нага□зно др□вои□мала□на□који се вуче□сру□ку, асно□гусега□зидр□во. Тако□се распаљу□јева□траку десет жа□ригво□жђе да би омекши□ло, да кова□чобли□кује пре□дмет. Гво□жђесест□вљава□трус кље□ишта, кова□чду□аме□ови, га□зисно□гу.
- ме□нгеле ж мн алат за стезање причвршћен за подлогу, стеге. – Кад гво□жђе ста□вим на ме□нгеле не□ма да мр□дне.
- мождани□к м део на точку којим су наплочи међусобно спојени. – На□плати су спо□јени с мождани□к.
- му□терм завртањ, шраф. – Му□тер је шра□вкоји причвршћу□јетула□ц, нала□зисе

на глави□ну на спо□лну страну□.

на□војмизолученидеомаицеавертња.—Ви□нклаи□мана□војико□чико□ла.
на□ковањажжелезниподметачнакојисеостављаоноштосекује.—На□ковања
је тешка□педесе□т ки□ла, и□ма две□ру□пе, на њу□се ко□ве.
на□платммнна□платидрвенидеоисподшинеточка.—Једа□нна□плати□мадве□
ру□пеиста□вљасенадве□ити□це.Зато□чковаинапр□вако□лана□платисубх33,
а на са□дња 5х43.

натега□ч м справа којом се натеже шина на точак. — Натега□чи слу□же
занатеза□њеиши□не.Тре□бадва□др□венанатега□ча,напре□ди□мајуиши□пке
зака□чене.Љу□динатега□чста□венато□чаксаиши□нуона□сануисасву□снагу
прити□ску до зе□мљу, а кова□ч кове□по њу□.

нате□занесврразапиње,притисканатегачемшину.—Љу□динате□зуиши□нуна
то□чак с натега□чи, а кова□ч гу кове□.

ни□тнажзакивак,в.клин.—Тре□баише□сни□тнедасеиши□науцвр□стизана□плати.
о□бртак м в. обртањ. — Ко□ла се окре□ћу помоћу о□бртак.
о□бртањ м предњи део кола који се може окретати на једну или на другу
страну.—О□бртањнапре□држи□па□тосипома□жедасеко□лаокре□ћу.
обрта□чмточаккојипокрећекопачку.—Копа□чканапре□ди□мато□чакобрта□ч.
о□ков м метални оквир, оплата којом се опасују дрвени делови у трапу и
точкови, гвоздени предмети којима се спајају дрвени делови трапа. — На
све□што напре□јим по□сле ста□вим о□ков.
окову□је несвр причвршћује нешто оковом, металним оквиром или ексерима.
— Кова□ч окову□је ши□ну с гво□жђе она□сану.
опле□мдрвенидеоизнадашлука.—Опле□нјеоко□вансгво□жђе,асастра□не
су цу□гови.

осови□на ж део кола на којем су смештени точкови, средишњи део точка. —
Ко□лаи□мајуосови□ну,кудесуто□чкови.—Копа□чкаи□мамета□лнуосови□нус
коју□је пове□зана за јара□м.

о□стри несвр чини да нешто буде оштро, бруси. — Остри□л сам секи□ре, но-
же□ви.

отира□чмточаккојиводиplugи одређујеширинубразде.—То□чакнапре□дна
плу□г се зове□отира□ч.

пала□цмсредишњи,дебљидеошпице.—Шпи□цајенавр□та□нка,анасреди□ну
по□дебела, и та□ј се де□о зове□пала□ц.

палду□ммпопречно ремење које помаже привучи кола.—Палду□мјевр□зан за
по□дложак.

па□лицажшипкаса спољне стране јарма.—Кадсекра□веуко□икају,ста□весе
мета□лне па□лице са стра□не.

папу□чица ж део кочионог система који се налази на точку и зауставља га. —
Папу□чица је за то□чак причвр□ићена сас ира□вови.

па□рожжак м ужи део шпице који улази у наплат, усправно дрво зашиљено
приврхунабочним странама кола, в. стубац.—Па□рожжакула□зиуна□плат,
о□н је та□нак при вр□.—Ро□жнице се састо□је од па□рошци.

плу□гмпољопривредно оруђе за орање земље. – Плу□ги□магре□бен, даску□,
 рални□к, виљу□ику, ручи□це, отира□ч и ку□ку.
 по□дложак м попречно дрво које држи стражњи крај руде. – Ду□же др□во које
 и□де преко кра□к и ру□ду.
 по□дложно др□во с водоравно доње дрво на бочним странама, рожницама, у
 који улазе ступци. – У по□дложно др□во су заби□вени па□рошици.
 подмазу□јенесврмаже коломазом гвоздени предмет с свих страна. – Гво□жђе
 подмазу□јем с колома□з.
 пр□вако□лас мн предњи део кола, предњи трап. – Колесни□к сету□рана пр□ва
 ко□ла.
 пре□дњик ра□к мрашљасти део у првим колима. – Пре□дњик ра□кје у пр□вако□ла.
 прикову□је несвр ковањем саставља, спаја с чим, причвршћује. – Тре□ба да
 прикове□м ови□ја јексе□р.
 ра□вна несврчиниравним, глатким дрво или гвожђе. – Др□восетре□ба прве□
 ра□вна.
 ра□дња ж ковачка радионица. – Кад сам доша□лиз во□јску отвори□л сам ра-
 □дњу. Ђо□гсезва□ла Зана□тскакова□чко-кола□рска ра□дња, а с□гзуове□моса□мо
 ра□дња.
 разапиња□ч м део на предњем или задњем делу рожница, којим се оне рас-
 тежу и причвршћују за кола. – С разапиња□ч серо□жњице расте□јају и пр-
 ичвршћу□ју за ко□ла.
 рални□к м оштри метални део плуга који при орању сече земљу. – Плу□ги□ма
 два□ра□лника, ле□ви и де□сни, који о□ру зе□мљу.
 ре□же несвр сече гвожђе на комаде оштрим оруђем. – С бо□нсек се ре□же
 гво□жђе.
 ремења□ча ж део са унутрашње стране јарма, налази се говедима поред
 рамена. – Ремења□ча па□да гове□ду на ра□мо.
 ренде□сручни струг за равнање дрвета. – Заструга□ње др□во кори□сти м ренде□.
 ренди□шенесвр струже и глача дрворендетом. – Др□воренди□шем патњ□г пр-
 а□јим кво тре□ба.
 ро□жњице ж мн бочне стране запрежних кола, са горњим и доњим водора-
 вно постављеним дрветима и шиљастим усправним ступцима, за превоз
 сена. – С ро□жњице прекару□јемо се□но.
 руда□ж дугачко дрво у предњим колима на које се поставља јарам. – Јара□м
 се ста□ља на ру□ду.
 ручи□це ж мн део којим се управља плугом. – Плу□ги□маручи□це да ора□чупра□ља.
 са□ндуче с дрвени део сејалице у који стоји семе. – За др□вену осови□ну
 прико□вано је др□вено са□ндуче у које сто□ји се□ме.
 свраку□ље ж мн рашљасти део у задњим колима, в. садњик ра□к. – Са□дњик ра□к
 зове□мо и свраку□ље што ли□чи на свра□чи кра□ци.
 сврдло□с мн сврдлови алатка за бушење рупа. – Са сврдло□врти□м укру□ги
 тако□ј пра□јим ру□пе.
 се□јалица ж дрвена направа за сејање. – Праји□л сам се□јалице зару□чну□потребу.

Се□јалица се пра□ји од др□во, а лје око□вана с гво□зђе. Наса□дњу страну□и□ма
јед а□ндр□венито□чак, а на пре□дњу ма□ли мета□лни, на пре□ди□мару□ду скоју
јепове□зана за јара□м. Из др□веноса□ндуче помоћу клиза□чсе избацу□јесе□ме.
секи□ра ж гвоздено оруђе за сечење и тесање. – Остри□л сам секи□ре.
сече□несврштрим оруђем реже гвожђе, одваја на делове. – Не је□ла□сно гво-
□жђе да се сече□.

ср□п м ручно пољопривредно оруђе у облику танког савијеног ножа с др-
шком, којим се жање. – Шта сам си на ср□пови из на праји□ли испоклања□л,
бе□ли све□т.

срчани□ца ж дуже узано дрво које спаја предњи и задњи трап кола. – Деца□
во□ле да се во□зе на срчани□цу.

сте□га ж направа којом се нешто стеже, веже да стоји чврсто, в. менгеле. – И□-
мам и сте□гу у кова□чницу.

стоје□чка ж гвоздено постоље које држиклапушу. – Клапу□ша стоји□настоје□чку.
струже□несвр скида неравнине са дрвета, метала, стругом или другим
орудјем равна, глача. – Прве□га ле□по и струже□м да буде ра□вно.

сту□бац м. мн. сту□пци дрвени делови на које се ослањају бочне стране кола,
дрвени, ваљкасти подупирачи уграђени између два дрвета, шиљасти при
врху, који граде бочне стране кола, рожнице. – Ови□ја шиља□ти де□ловису
сту□пци.

тоци□ло с брус у облику точка који се окреће око своје осе. – Тоци□ло се
ста□вља на мета□лну и ши□пк у сру□чку за окрета□ње у на□предиква□сисе сво□ду
да би се мета□л мога□л нао□стри.

тула□ц м гвоздена цев у осовини точка помоћу које се осовина окреће. –
Тула□ц пома□га да се осови□на обр□та.

турпи□ја ж ручни алат од челика различитог облика са зупцима косо уре-
заним, који служи за стругање метала, дрвета и сл. – Гво□жђе струже□м
с турпи□ју.

цу□г м мн цугови метални оков на бочним странама обртња. – Цу□гови су на
спо□љну стра□ну на о□бртањ.

чеврме□□с дрвени део који држи задња кола и усмерава њихову покретљивост.
– Чеврме□и□ма др□вено по□стоље, а на среди□нусе нала□зикли□нкоји држи□
осови□ну од са□дња ко□ла и ши□ма два□сту□пца са стра□не које држе□те□рет.

чеки□ћ м врста оруђа од метала или дрвета које је насађено на држаље и
служиза за кивање ексера, клинова, заковање. – Чеки□ћ је ала□т за клапа□ње
гво□жђе, и□ма ра□зне величи□не.

чу□к в. чекић. – Чу□к је ве□лики чеки□ћ.

ша□јбна ж оков са горње стране осовине кола. – Осови□на је око□вана с о□бе
стра□не, и с го□рњу и с до□њу. О□ков с го□рњу страну□је ша□јбна.

шва□јса пара□телектрични апарат за варење. – Гво□жђе завару□јем са шва□јс
апара□т.

шва□јсу је несврвари, заварује швајс апаратом. – Деца□мо□ра да бе□гају докле
шва□јсу јем, не ваља□да гле□дају.

ишља □ кмв. стубац. – Па □ роицизове □ моишиљци □ зато □ јитосунавр □ ишљи □.
иш □ нажгвоздени обручнатоку. – Заопасува □ њето □ чаккори □ стисеиш □ на
бро □ ј чети □ ри.
иш □ јдез мапарат за кружно резање гвожђа. – Са иш □ јдез ре □ жем гво □ жђе
укру □ г.
иш □ ца ждрвене шипке између наплата иглаветочка. – Заједа □ нто □ чактре □ ба
двана □ есиш □ це. Заточко □ вина пр □ вако □ лаиш □ цесудуга □ чкетри □ јесиш □ сса □ -
нтиметра, а за точко □ ви на са □ дња ко □ ла четере □ с са □ нтиметра.
иш □ емзавртањ. – И □ мар □ зниш □ ра □ вови, ко □ лкиш □ ра □ вто □ лкоса □ нтиметра кљу □ ч.

Литература

- Вуковић, Гордана; Бошњаковић, Жарко; Недељковић, Љиљана: *Војвођанска коларска терминологија*, Филозофски факултет (Институт за јужнословенске језике), Нови Сад, 1984.
- Вујаклија, Милан: *Лексикон страних речи и израза*, Београд, 1954.
- Дешић, Милорад: *Из српскохрватске лексике*, Универзитетска ријеч, Никшић, 1990.
- Ђапић, Стеван: *Називи делова кола (Банат)*, Прилози проучавању језика, 4, Нови Сад, 1968, 203–208.
- Јовић, Надежда: *Црепуљарска лексика*, Зборник радова из пројекта „Дијалектолошка истраживања“, I (приредио др Љубисав Ћирић), Ниш, 2004, 65–91.
- Марковић, Јордана: *Говор Запаља*, СДЗБ 47, Београд, 2000.
- Милојевић, Снежана: *Лексика грнчарства*, Научни подмладак, Свеска за друштвене науке и филозофију, год. XXI, бр. 1-2, Универзитет у Нишу, Ниш, 1989, 13–23.
- Милосављевић, Тања: *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)*, СДЗБ LVI, Београд, 2009.
- Речник српскохрватског књижевног језика*, Матица српска, књ. 1-6, Нови Сад, 1990.
- Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, САНУ, књ. 1-17, Београд, 1959–2006.
- Симоновић, др Драгољуб: *Запаље* (природа, историја, етнографија, друштвено-економски развој, породица, народне песме), Градина – Ниш, Народна књига – Београд, Етнографски институт САНУ Београд, 1982.
- Skok, Petar: *Etimologijski rečnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, knj. I-IV, Zagreb, 1971-1974.
- Стевановић, Михајло: *Савремени српскохрватски језик*, I, Научна књига, Београд, 1981.
- Škaljić, Abdulah: *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1989.

Tanja Milosavljević

BLACKSMITH LEXICON IN ZAPLANJE

Summary

The work investigates the blacksmith lexicon in Zaplanje village Donji Prisijan, Municipality of Vlasotince, Svrljig-Zaplanje speech type. The work includes lexical-semantic and formation-motivational analysis, as well as an enclosed dictionary. The names of tools, workshops, iron products, wood products (agricultural tools, carts and part of the carts) are analysed.